

7. Кусяков А. Соната № 6 «Витражи и клетки собора Апостола Павла в Мюнстре» : для готово-выборного баяна / А. Кусяков. – Р-н/Д : РГК им. С. В. Рахманинова, 2005. – 30 с.
8. Показанник Е.В. Традиции и новации в сочинениях А. И. Кусякова для баяна / Е. В. Показанник // Информационный бюллетень «Народник». – М. : Музыка, 2001, № 3. – С. 22–28.
9. Шишкин Ю. В. Путь длиною в жизнь / Ю. Шишкин // Анатолий Кусяков : времена жизни. – Р-н/Д : РГК им. С. В. Рахманинова, 2007. – С. 52–63.
10. Юрий Шишкин. Концерт в Киеве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goldaccordion.com/videos/653-yurij-shishkin-koncert-v-kieve.html>.
11. Kusyakov A. Sonata No 5 «Monologue about Eternity» Episode One. Performed on bayan by Artem Nyzhnyuk [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=eaqp2FLJaYw>.
12. Kusjakov A. Sonata № 7 «Misterium» / A. Kusjakov. – Finish Accordion Institute, 2007. – 26 с.
13. Kusyakov A. Sonata 7 by Mika Väyrynen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=LnOx4eFPyTo>.

В статье освещены и обобщены общие принципы технических приемов композиторского стиля и формообразующие особенности баянных сонат русского композитора Анатолия Кусякова. Также рассмотрены основные интерпретационные особенности произведений композитора ведущими исполнителями современности.

Ключевые слова: композиторский стиль, интерпретация, формообразование, соната для баяна, А. Кусяков.

The article highlights the general principles of composing style techniques and formative features of sonatas for accordion of Russian composer Anatolii Kusyakov. Also, the basic interpretive features of composer's works performance by leading artists of our time have been considered.

Keywords: composing style, interpretation, formation, sonata for accordion, A. Kusyakov.

УДК 792.73; 78.071.2 (477)

Уляна Конвалюк

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ ПАВЛА ДВОРСЬКОГО

Стаття присвячена огляду творчого шляху народного артиста України Павла Дворського. Акцент зроблено на аналізі композиторської пісенної спадщини та вокального виконавства митця, визначенні ролі цієї творчої особистості у розвитку українського естрадного мистецтва.

Ключові слова: співак, композитор, вокальне виконавство, естрада, пісні, Павло Дворський.

Багатобарвну естрадну палітру України сьогодні неможливо представити без творчої постаті народного артиста України, співака і композитора Павла Дворського. Відомості про митця знаходимо у розвідках М. Бакая [1], В. Добржанського [5], художньо-документальній повісті О. Довгань [6], енциклопедичних та довідкових виданнях, зокрема І. Лепші [7], ресурсах Інтернет.

Метою нашої розвідки є панорамний огляд творчого шляху композитора і співака Павла Дворського (1953 р. н.). Для її досягнення необхідно вирішити такі завдання: виявити, проаналізувати та узагальнити джерельний матеріал, який присвячений творчому доробку митця; виокремити роль П. Дворського у розвитку сучасної української естради.

Все життя П. Дворського пов'язане з рідним краєм: «Буковина – моя колиска, перші кроки у творчості, зрілість. Для мене материнська світлиця, батьківський поріг – не просто слова чи навіть образи, а те цілюще джерело, звідки черпаю силу і насагу» [9].

Творчий шлях співака розпочався у 1976 році, коли після закінчення Чернівецького музичного училища він, за рекомендацією тодішнього звукорежисера місцевого телебачення Левка Дутківського, став солістом легендарного вокально-інструментального ансамблю «Смерічка» Чернівецькій філармонії. Це був час своєрідного пісенного піднесення, коли на Буковині потужно вибухнули на весь світ Софія Ротару, Назарій Яремчук, Василь Зінкевич, «Смерічка», пісні Володимира Івасюка, Левка Дутківського, а невдовзі – творчість Ігоря Білозіра, Миколи Мозгового і власне Павла Дворського. Велику роль у творчому становленні артиста відіграли зустріч і знайомство з Володимиром Івасюком. Павло мріяв стати оперним співаком, але задусевні мелодії славетного композитора заповнили його душу.

Роздумуючи над феноменом цих творчих особистостей, розгадку знаходимо у глибокій закоріненості їхньої потуги у народний мелос. П. Дворський в одному із інтерв'ю говорив:

«Наше покоління спиралося і спирається на народну творчість, український мелос, саме це було могутнім фундаментом і плодючим чорноземом. Так само, як людина мусить пам'ятати свій родовід, а не бути манкуртом. Нинішнє покоління цього не робить, а копіює чуже і одне одного. Воно не хоче жити вічним корінням, а без цього не може бути квітучою крони» [9].

Митець – це яскрава особистість, творча індивідуальність. Стати такою особистістю П. Дворському допомогли не тільки природні дані (чудовий м'який голос – тенор, приємна зовнішність), але й напружена робота над шліфуванням таланту, пошуком власного неповторного виконавського стилю, висока самодисципліна. П. Дворський здобуває ґрунтовну музичну освіту – закінчує Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка (1994), майже 30 років (1976-2005) працює солістом Чернівецької філармонії (в складі вокально-інструментального ансамблю «Смерічка» разом з Назарієм Яремчуком та Левком Дутківським). Пісні Левка Дутківського, Володимира Івасюка у виконанні «Смерічки» навчали любові до ріднини, піднімали найсокровенніші глибини духу, традиції, мови, життя й волі на всіх обшарах, де завжди були українці, у їх вершинах формувались смаки та уподобання П. Дворського, його виконавський стиль.

Співак природний у поп-фольк-року, стилі диско, провідник високого слова у ритмах молитви на межі реального, подяки, запрошення до роздумів, звертання до болю і радості, зоріє «діамантово» з буковинського першоджерела на українській естраді.

У *репертуарі співака* – українські народні пісні, перлини світової класики, які талановитий митець виконує англійською та італійською мовами, власні пісенні твори на вірші сучасних майстрів пісенної поезії. У більшості випадків сам Дворський дуже точно інтонує свої пісні й створює в них об'ємний образ України – не тієї, у якій живемо, а тієї, якої прагнемо.

Незабутніми в пам'яті шанувальників українського виконавця залишилися *концертні програми* в Національному палаці мистецтв «Україна»: «Горнуй до тебе, Україно» (1994), «Буковинське танго» (1998), «Почуття» (1999, у супроводі естрадно-симфонічного оркестру України під керуванням народного артиста України Віктора Здоренка), «Стожари» (2001), «Товариство моє» (2003), «Тридцять пісенних сходинок» (2006), творчі звіти перед земляками (зокрема «Автографи любові» – Буковина, Кельменці, 1996). 15 березня 2003 року в Національному палаці культури «Україна» відбулася програма «Товариство моє» до 50-річчя з дня народження П. Дворського, у 2013 році – сольний концерт у Львівській опері в супроводі симфонічного оркестру «НСО-Львів» та групи «19 клас» Мар'яна Шуневича та Олександра Загороднюка. Свій 60-літній ювілей митець відсвяткував 2013 року авторським концертом «Щастя моє» з Чернівецьким філармонійним оркестром під керівництвом Йосипа Созанського на сцені Чернівецької філармонії, де і розпочинав свій творчий шлях.

Співак бере участь у різноманітних тематичних концертах, зокрема: Гала концерті «Володимир Івасюк з нами» (з циклу присвяченому 60-й річниці від дня народження композитора) в рамках XVIII Міжнародного фестивалю музичного мистецтва «Віртуози» (Львів, 2009), чим засвідчує свою повагу до визнаного митця. П. Дворський багато робить для утвердження віри Христової, розбудови української церкви. Це, зокрема, участь у фестивалях духовної музики. Як приклад – III Всеукраїнський фестиваль духовної пісні «Волинський благовіст», 2012, про який співак зауважив, що він є «справжнім святом української духовної родини і ще одним каменем в побудові православного духовного храму України» [2].

З успіхом співак презентував чарівну українську пісню в Лаосі, Індії, Австралії, Канаді, Італії, Німеччині, Чехії, Румунії, Росії, Франції, Польщі. Творчості Павла Дворського була дана висока оцінка і в США. Виступ на українсько-американському фестивалі в Нью-Джерсі з американським естрадним колективом на сцені знаменитого Медісон Гарден Стейт пройшов з великим успіхом. 1995 рік – найдовші в житті співака гастролі за океаном (більше трьох місяців), разом з Володимиром Прокопиком та дуєтом «Писанка» гастролював у США та Канаді. У 2003-2005 рр. за ініціативи української греко-католицької церкви відбулася концертна поїздка П. Дворського до Італії (Рим, Брешія, Терні).

Співак виконує кілька пісень італійською мовою у перекладі поетеси Данієли Гостініеллі, з якою познайомився під час гастролей в Італії, бо крім наших співвітчизників на концерти приходять й італійці. П. Дворський так згадує про це знайомство: «Коли ми виступали в Римі з «Пікардійською терцією» до нас підійшла випускниця Римського університету, в якій до речі чоловік зі Львова – Данієла Гостініеллі й запитала дозволу перекласти деякі пісні, щоб їх

слухали й італійці. Мені ця ідея здалася чудовою, оскільки наші мови дуже мелодійні, солов'їні. І вона взялася за цю справу. Вже переклала вісім моїх пісень» [8].

П. Дворський дбає про збереження і популяризацію власної творчості. Побачили світ його *аудіоальбоми та компакт-диски*: «Біла криниця» (1988), «Будуймо храм» (1990, 1999), «Горнись до тебе, Україно» (1993), «Товариство моє» (1994), «Стожари» (1995), «Автографи любові» (1996), «Забута ікона» (1999), «Буковинське танго» (1999), «Почуття» (2000), «Чверть століття дарую пісні» (2001), «Так починається кохання» (2002), «Молода мелодія» (2003), «Смерекова хата», «*Canzoni di passione*» (2004), «Кольори любові» (2005, 2006), «Щастя моє» (2007, 2008). У 2003 році – вихід подвійного альбому «Товариство моє», де пісні митця виконуються метрами української естради: В. Білоножком, Л. Сандулесою, І. Бобулом, тріо «Либідь», Н. Яремчуком та іншими.

Окремі записи співака і композитора П. Дворського представлені на Інтернет-сайтах «Українська музика та звукозапис» [4] та «Золотий фонд української естради» [3].

П. Дворський плідно працює як *композитор*. «Однієї тільки «Смерекової хати» достатньо, аби Павло Дворський назавжди увійшов в історію національної культури», – влучно сказав якомсь народний артист України Ян Табачник. Важко не погодитись з цією оцінкою, оскільки ця пісня настільки глибоко ввійшла в соціокультурний український простір і фольклоризувалася, що почасті її вважають народною. А це є найвищою ознакою майстерності композитора. Пісні П. Дворського співають біля туристського багаття, на студентських вечорах, сільських весіллях. І, звісно, «зірки» першої величини – як-от Василь Зінкевич, Мар'ян Шуневич, «Кобза», «Пікардійська терція». Композитор працює з істинними поетами-піснярами – Ростиславом Братунем, Миколою Бучком, Миколою Бакаєм, Галиною Калюжною, багатьма іншими.

Серед популярних пісень композитора: «Батькова криниця» (М. Чепурна), «Писанка» (М. Ткач), «Стожари» (В. Кудрявцев), «Яремчанський водоспад» (А. Драгомирецький), «Товариство моє» (Б. Гура), «Гетьманський заповіт» (Р. Братунь), «Меланхолія жовтого саду» (В. Крищенко), «Україна і ти» (О. Орач), «Святий оберіг» (Т. Севернюк), «Ніхто так не любив» (М. Бучко), «Нехай тобі розкаже дощ» (І. Лазаревський), «Молитва» (Г. Булах), «Повернення додому» (А. Кичинський), «Колискова для доні» (Л. Костенко), «Завітайте до нас» (В. Герасименко), «Сад осінніх яблунь» (В. Китайгородська) та ін.

Особливо плідною стала творча співпраця композитора з Миколою Бакаєм («Смерекова хата», «Горнись до тебе, Україно», «Будуймо храм», «Музика весни», «Балада про Крути» тощо) та Галиною Калюжною («Забута ікона», «Не відлітай», «На далекі вогні»). У «Смерековій хаті», а ще у піснях «Горнись до тебе, Україно», «Товариство моє», «Солов'їна пісня», «Рідна мова» Павло Дворський заявляє про себе як громадянин і патріот. Характерною особливістю цих творів є їх глибоко ліричний, навіть інтимний зміст. У них немає лозунговості й плакатності, а тільки щира синівська любов.

У творчості Павла Дворського переважає історико-патріотична тематика, продиктована неповторним історичним етапом поступу України. Музика композитора дуже тонко співзвучна поетичному тексту і у сув'язі творить єдине неповторне ціле. Ці твори закладають підвалини духу і зміцнюють у пориві любові сформовані позиції патріотів.

П. Дворський – автор пісенника «Будуймо храм» (Снятин: Над Прутом, 1994; передмова М. Івасюка), де вміщено 29 найкращих творів композитора.

Творчість митця здобула *визнання* в Україні та за її межами. 1994 року Павло Дворський відзначений почесним званням Народного артиста України. Він – лауреат фестивалів «Червона рута» (1989, був третім в жанрі популярної музики), «Пісенний вернісаж» (1990), дипломант Міжнародних фестивалів. Важливі нагороди його пісень – «Шлягер року» (номінація «Краща пісня року» (щорічно з 1996 р.), «За вагомий внесок у розвиток естрадної пісні» (2000) та ін. У мистецькій колекції обдарованого Майстра багато інших нагород і відзнак: орден «За заслуги» III ступеня (2001); медаль «За громадянську мужність» Української спілки ветеранів Афганістану (2001), орден «За заслуги» II ступеня (2003); почесна відзнака «За досягнення в розвитку культури і мистецтва» Міністерства культури України (2003); подяка патріарха Любомира Гузара (2007). Павло Дворський – Почесний громадянин міста Чернівці (1997). Ім'я співака занесено на «Алею зірок» в Чернівцях. За внесок у національний рух українська діаспора США та Канади нагородила співака в 1997 році «Лицарським Хрестом Слави», наступного року лицарський орден Архістратиґа Михаїла удостоїв його лицарським титулом.

Підсумовуючи, слід сказати, що творчість Павла Дворського це не тільки «золотий фонд» української естради. Це приклад вірного служіння національному мистецтву і народові, сповідування високих мистецьких ідеалів.

Митця характеризує вимогливість до репертуару – емоційність і драматургія дійства пісень-балад, створених у душі філософії сьогодення. Найпереконливішим доказом популярності артиста була й залишається любов народу до його пісень. Вона йде назустріч співаку у вигляді переповнених підспівуючих концертних залів і стадіонів животворної енергетики. Глядачі люблять співака за його доброту і людяність, за те, що співає для них завжди щиро. Павло Дворський – один з не багатьох наших артистів, які по-справжньому вболівають за долю власної держави. Невпокорений застарілими стандартами часу колектив «Смерічки», учасником якого був П. Дворський, став предтечею настання новітньої України з живодайних невмирущості і перемог карпатських джерел коду нації. Велика особистість і на початку ХХІ століття втримує висоту справжнього мистецтва не тільки в Україні.

1. Бакай М. П. Лицар української естради : художньо-документальна повість про життя і творчу діяльність П. Дворського / М. П. Бакай. – Снятин : Прут Принт, 1998. – 116 с.
2. Відбувся III Всеукраїнський фестиваль духовної пісні «Волинський благовіст» [Електронний ресурс] // Спархія. – 2012. – 27 трав. – Режим доступу : <http://www.orthodox.lutsk.ua/jeparhija/novyny/2025-u-lucku-projshov-tretij-vseukrajinskyj-festyval-duhovnoji-pisni-qvolynskyj-blagovistq>.
3. Дворський Павло // сайт «Золотий фонд української естради» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaestrada.org/spivaki/dvorskiy_pavlo.
4. Дворський Павло // сайт «Українська музика та звукозапис» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrmusic.org/entsyklopediya/d/pavlo-dvorskiy.html>.
5. Добржанський В. Ф. Павло Дворський: людина, композитор, співак / В. Ф. Добржанський. – Чернівці : Місто, 2008. – 224 с.
6. Довгань О. Г. Покликаний долею співати : [про П. Дворського] / Оксана Довгань // Довгань О. Г. Із джерел літератури і мистецтва Буковини : перша книгосерія / О. Г. Довгань. – Чернівці, 2008. – С. 3–58.
7. Павло Дворський // Лепша І. Д. 100 облич української естради / І. Д. Лепша. – Чернівці, 2010. – С. 94–99.
8. Павло Дворський : Без традицій немає культури, а без культури немає нації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrpart.org/public/426-pavlo-dvorskiy-bez-tradicij-nemaye-kulturi-a-bez-kulturi-nemaye-nasyi.html>.
9. Міщенко М. Павло Дворський: «Львів – єдине місто у світі, якому присвятив пісню» [Електронний ресурс] / Максим Міщенко // Високий замок online. – 2013. – 25 черв. – Режим доступу : <http://www.wz.lviv.ua/interview/123296>.

В статье сделан обзор творческого пути народного артиста Украины Павла Дворского. Акцент сделан на анализе его композиторского песенного творчества и вокального исполнительства, обозначении роли этой творческой личности в развитии украинского эстрадного искусства.

Ключевые слова: *певец, композитор, вокальное исполнительство, эстрада, песни, Павел Дворский.*

The article is dedicated to the survey of creative career of Pavlo Dvorskyi, Merited Artist of Ukraine. The emphasis is made on analysis of composer's song heritage and vocality of the artist. It also determines role of this creative personality in the development of Ukrainian variety art.

Keywords: *vocalist, composer, vocality, variety art, songs, Pavlo Dvorskyi.*

УДК 78.071.2

Роман Дзундза

НЕВЕРБАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ В ДІАЛОЗІ «ДИРИГЕНТ – КОЛЕКТИВ»

Одним із основних чинників становлення і розвитку диригентської професії є спілкування диригента та колективу за допомогою мовних і немовних сигналів. Саме завдяки вербальній та невербальній комунікації відбувається міжособистісне спілкування. Окрім диригентського жесту існує ще і «мова сигналів», що на думку вчених може передавати до 65% інформації. Відсутність матеріалів, що розкривають дану тему у світлі диригентської професії, робить її актуальною. Мета статті – розглянути невербальний компонент в діалозі між диригентом і колективом, що є важливим та невід'ємним елементом диригентської професії.

Ключові слова: *диригент, колектив, діалог, вербальна та невербальна комунікація, мова жестів.*